

کودکان

جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۷۲ کنوانسیون حقوق کودک را پذیرفته و هر ۵ سال یک بار، گزارش دوره‌ای از عملکرد این کنوانسیون را به سازمان ملل ارائه می‌کند.

حق تحصیل کودکان به زبان مادری، حقوق کودکان مهاجر در ایران، حجاب اجباری کودکان، ازدواج زیر سن کودکان، اعدام کودکان و ازدواج کودکان و ... موضوعاتی هستند که تا به امروز جمهوری اسلامی ایران قدمی قانونی برای از بین بردن آنها بر نداشته است و اگر بر داشته در آن حدی نبوده است که مشکل از بین برود.

کودکان در جمهوری اسلامی ایران در معرض انواع آسیب‌ها قرار دارند که از جمله آنها می‌توان عقب‌ماندگی از تحصیل، آسیب‌های جسمانی، سوء استفاده‌های جنسی، جذب شدن به باندهای قاچاق و استثمار را نام برد باید یادآوری کرد که در مورد موضوع عقب‌ماندگی تحصیلی و ترک تحصیل در مناطق غیر فارس بیشتر از مناطق فارس نشین می‌باشد. یکی از مسائلی که توسط سازمانهای حقوق بشر نادیده گرفته می‌شود آسیمیلاسیون فرهنگی این کودکان است که توسط جمهوری اسلامی ایران انجام می‌گیرد. عدم تحصیل به زبان مادری و اجبار آنها به تحصیل به زبان فارسی که تا 7 سالگی با آن آشنائی ندارند موجب بی میلی کودکان و فرار از مدارس می‌شود. این موضوع علی‌الخصوص در مناطق فقیر نشین که پدر و مادر با زبان فارسی آشنائی ندارند بسیار صادق است.

کودکان کار

مدیرکل بهزیستی آذربایجان شرقی می‌گوید: در کل کشور ۷۰ هزار کودک خیابانی و کودک کار وجود دارد که سهم آذربایجان شرقی در حال حاضر در رتبه 20 م قرار دارد.

کودکان در خیابانه به شستن شیشه ماشین‌ها، فروختن سیگار و غیره مشغول هستند و در بعضی موارد به فروش مواد مخدر از طرف بزرگ سالان کشانده می‌شوند بنا به وضعیت اقتصادی د ردهات آذربایجان به عینه شاهد هستیم که کودکان زیر ۱۰ سال از گوشه و کنار خیابانها گرفته تا کوره های آجرپزی مجبور به انجام کارهای بسیار طاقت فرسا میشوند. آنها با محیطی روبرو میشوند که اصلا با روحیه لطیف آنان سازگار نیست و آنها را به بهره کشی بیش از توان شان مجبور میسازد. در کوره پز خانه ها از ساعت ۶ صبح تا غروب بیش از ۱۴ ساعت کارمی کنند. در این محیط نبود بهداشت، آب آشامیدنی، این کودکان به امراض گوناگون مبتلا می گردند

یکی از کارهای طاقت فرسا برای کودکان آذربایجانی بخصوص دختران، کار کردن در کارخانه های قالی بافی است که از 5 سالگی شروع میکنند و گفته میشود که این کودکان اغلب از طرف کارخانجات فرش بافی برای مدتی در مقابل پرداخت مبالغی از خانواده هائی که مشکل اقتصادی دارند خریداری می شوند. البته در مورد خرید و فروش کودک در ایران قانون حمایت از کودکان و نوجوانان مشتمل بر ۹ ماده در جلسه علنی مورخ بیست و پنجم آذر ماه ۱۳۸۱ در مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۸۱/۱۰/۱۱ به تأیید شورای نگهبان رسید

در ماده ۳ این قانون آمده است: هرگونه خرید، فروش، بهره‌کشی و به‌کارگیری کودکان به منظور ارتکاب اعمال خلاف از قبیل قاچاق، ممنوع و مرتکب حسب مورد علاوه بر جبران خسارات وارده به ۶ ماه تا یک سال زندان و یا به جزای نقدی از ۱۰ میلیون ریال تا ۲۰ میلیون ریال محکوم خواهد شد. **اما تا کنون کسی را به این جرم محکوم نکرده اند و یا کودکان در حمایت این قانون قرار نگرفته اند و همواره از آنها بهره‌کشی میشود و به فروش می‌رسند.**

این کودکان در 9 یا 10 سالگی پشتی خمیده و انگشتان کج شده دارند. کودکانی که باید در پشت نمکتهای کلاس درس بنشینند و تحصیل کنند. زندگی این کودکان بسیار کوتاه است چون اغلب به دلیل

کار با نخهای فرش، خاک آنها در ریه های آنها جامی گیرد و آنها را به امراض ریوی مبتلا میسازد. در این مناطق دست های ظریف و کوچک دختران و پسران ابزار اصلی بافت قالی های زیبایی است که به همه جای دنیا صادر می شوند اما کمترین پول را دریافت می کنند.

بسیاری از کودکان کار در هیچ سرشماری به حساب نمی آیند.

سحر موسوی، مدیر خانه کودک در یکی از مناطق تهران با بیان اینکه آمار دقیقی از کودکان کار در کشور وجود ندارد، افزود: بسیاری از کودکان کار فاقد اسناد هویتی هستند و در هیچ سرشماری به حساب نمی آیند در حالی که تعداد آنها که در کارگاه های زیرزمینی در بدترین شرایط اقتصادی، بهداشتی و تغذیه ای زندگی می کنند قابل توجه است وی اضافه کرد: بسیاری از این کودکان فاقد خانواده هستند و در چرخه کار کودکان گرفتار شده اند و در یک اتاق کوچک به صورت دسته جمعی زندگی می کنند که دسترسی به بهداشت برای آنها وجود ندارد

کودکان معتاد

با تشدید آسیبهای این معضل در میان کودکان هنوز هماهنگی بین سازمانهای گوناگون برای نجات این کودکان صورت نگرفته است و شاهد سرنوشت دردناک کودکان مبتلا به اعتیاد هستیم

بنا به گزارش خبرنگار "اجتماعی" ایسنا به تاریخ 25 بهمن 1394، میانگین سن اعتیاد این کودکان هفت سال و از بارزترین علل اعتیاد آنها معتاد بودن پدر و مادر و یا تولد با اعتیاد بوده است، این درحالیست که 47 درصد از این کودکان فاقد اوراق هویت بوده و 36 درصد از کودکان بالای هفت سال هرگز به مدرسه نرفته بودند. این تحقیق نشان می دهد کودکان مبتلا به اعتیاد از ابتدایی ترین حقوق خود محروم هستند

مریم کیانی دبیر سمینار برای کودکان معتاد، آمارهایی برگرفته از گزارش های میدانی تهیه شده در 10 استان مختلف را ارائه داد. به گفته او از میان 116 کودک معتاد بررسی شده در بعضی از استانها، 73 درصد پسر و 27 درصد دختر بودند. او افزود: "بیشتر این کودکان در سنین 7 تا 13 سال قرار داشته و درگیر اعتیاد بودند همچنین تعداد کودکان نوزاد تا 2 ساله مبتلا به اعتیاد در پژوهش بسیار بالا بوده است."

مدیر کل فرهنگی و اجتماعی استانداری آذربایجان غربی گفت: هم اکنون 55 هزار معتاد در استان شناسایی شده است وی با اشاره به اینکه حداقل 55 هزار معتاد در استان وجود دارد که هر معتاد می تواند پنج نفر را درگیر موضوع کند وی معتقد است که آموزش و پرورش و صدا سیما نقش مهمی در کنترل و کاهش آسیبهای اجتماعی باید داشته باشند که این دو نهاد نیز برای خود محدودیتهای خاصی دارند و انجام نمی دهند... مدیر کل فرهنگی و اجتماعی استانداری آذربایجان غربی عنوان کرد: آذربایجان غربی بر اساس تحقیقات انجام شده جزو پنج استانی است که در مصرف دخانیات و داروهای مخدر با مشکل مواجه است

ازدواج کودکان

معاون امور جوانان اداره کل ورزش و جوانان استان آذربایجان شرقی، می گوید که در سال 1392، 4488 دختر زیر 15 سال در این استان ازدواج کرده اند.

پیش از این در روز 13 تیرماه امسال، سازمان حقوق بشری "عدالت برای ایران"، با استناد به جدیدترین آمارهای "سازمان ثبت احوال" در ایران گزارش داده بود که در 9 ماه نخست سال گذشته ازدواج نزدیک به 31 هزار دختر زیر 15 سال در ایران به ثبت رسیده است.

گزارش این سازمان، شمار ازدواج دختران زیر ۱۵ سال در سال ۱۳۹۱ را نیز نزدیک به ۴۱ هزار مورد اعلام کرده و افزوده بود که در این سال، دست کم ۲۳۵ دختر زیر ۱۵ سال، با مردان بالای ۲۵ سال، و نزدیک به ۱۰۰ دختر زیر ۱۵ سال نیز با مردان بالاتر از ۴۰ سال در ایران ازدواج کرده‌اند.

ازدواج زیر سن قانونی بر خلاف پیمان‌نامه بین‌المللی حقوق کودک است. این پیمان‌نامه، سن زیر ۱۸ سال را سن کودک تعریف کرده که در آن بستن هرگونه قرارداد با کودک ممنوع است. از نظر حقوقی، ازدواج هم نوعی قرارداد است که میان زن و مرد بالغ بسته می‌شود و با کودکان زیر سن قانونی نمی‌توان چنین قراردادی بست. مریم موسوی، حقوقدان پیش‌تر در همین خصوص به روز گفته بود: "اینکه گفته می‌شود دادگاه مصلحت فرزند را تشخیص می‌دهد، استدلال صحیحی نیست، چه مصلحتی در ازدواج یک کودک وجود دارد؟ چه چیز داشتن رابطه جنسی در سنین زیر ۱۸ سالگی را برای یک کودک صلاح می‌داند؟ من به جرات می‌توانم بگویم بالای ۹۰ درصد حقوقدانان کشور موافق این هستند که سن ازدواج در قانون تا ۱۸ سال بالا بیاید. چرا که آسیب‌های ازدواج زود هنگام بر هیچ کس پوشیده نیست. من پرونده‌های زیادی از شهرستان‌ها در خصوص طلاق چنین ازدواج‌هایی داشته‌ام، حتی شنیدن خاطرات دخترچه‌هایی که در سنین کودکی ازدواج کرده‌اند زجر آور است."

فاجعه ازدواج دختران ۷ تا ۱۱ ساله در روستاهای آذربایجان

بنا به گزارش مراکز مشاوره، گردشگری درمانی منتشر شده در اخبار گردشگری و میراث فرهنگی به تاریخ ۲۱ تیر ماه ۱۳۹۵، دختران ۱۵ ساله در شهرستان خوی از توابع آذربایجان دارای دو فرزند ۵ ساله و یک ساله می‌باشد. به نقل از «شهروند»، راننده می‌گوید همه دختران روستا که در کودکی عروس می‌شوند. کمتر دختری کلاس پنجم ابتدایی را تمام می‌کند و پا به مقطع راهنمایی و دبیرستان می‌گذارد و دختری که تا پنجم ابتدایی درس خوانده، انگار لیسانس گرفته

آمار رسمی وزارت آموزش و پرورش در سال ۱۳۹۵ نشان می‌دهد که از ۲۱۶ دانش‌آموز پسرک سفلی روستائی در شهرستان خوی، ۹۶ دختر و ۱۲۰ پسر در مدرسه ابتدایی درس خوانده‌اند. در مدرسه راهنمایی هم فقط ۴۵ دانش‌آموز پسر درس خواندند. دانش‌آموز دختر راهنمایی و متوسطه هم ندارد.

طلاق کودکان روستا

پاک نهاد، مشاور و مدرس خانواده می‌گوید در این روستا زنان جوانی هستند که عروس و داماد و نوه دارند. چند طلاق هم در سال‌های اخیر به ثبت رسیده. علت یکی از طلاق‌ها عروسک بازی دختر در خانه شوهر بوده. «می‌گویند بچه صبح که بیدار می‌شد دنبال عروسکش می‌گشت، به همین خاطر طلاقش دادند»

دخترک دیگری از شوهرش خواسته برایش پفک بخرد. درخواستی که هر روز در خانه پدرش داشت، اما این بار شروع یک دعوای خانوادگی و در نهایت طلاق بود. ۶ ماه پیش همایش آسیب‌های اجتماعی در پسرک برگزار شد. رئیس اداره آموزش و پرورش شهرستان خوی به همراه مشاور هسته مشاوره هم در این همایش حاضر شدند که به اولیا بگویند کودکان‌شان را به ازدواج ناخواسته مجبور نکنند.

کودکانی که پیر می‌شوند

این کودکان به دلیل عدم توجه به سلامتی شان و زایمان های زود رس دندانپایشان و موهایشان زود تر می‌ریزد و اغلب به دچار بیماری های گوناگون هستند و اغلب روحیه شان خراب و عصبی هستند و زود پیر می‌شوند

همسران کودک، مادران کودک

اغلب دختران روستا با پسرانی ۱۰ سال بزرگتر از خود ازدواج می‌کنند. پس از سیستان و بلوچستان، استان‌های خراسان رضوی و خوزستان با ۱۵۸ مورد، آذربایجان شرقی ۹۹ مورد، آذربایجان غربی ۹۰ مورد و کرمان با ۸۷ مورد به ترتیب بیشترین آمار تولد نوزاد از مادران کم‌سن را در ۹ ماهه نخست سال ۹۳ دارند. ثریا عزیزپناه، عضو انجمن حمایت از حقوق کودکان می‌گوید: «اگر کودک دچار آسیب‌هایی همچون تجربه زود هنگام جنسی، بارداری و زایمان زود هنگام یا تحمل خشونت از طرف همسر یا افراد خانواده وی شود، به‌طور قطع این موضوع منتهی به آسیب‌های جدی می‌شود که براساس آن ممکن است؛ کودک همسر یا کودک مادر به خود یا دیگران آسیب‌های جدی وارد کند و این آسیب‌ها می‌تواند به سطح جامعه تسری یابد»

<http://www.isna.ir/news/94112515677/>

آزار جنسی کودکان

تقریباً، ۲.۴٪ کودکان عنوان کرده‌اند که به دلیل آزار جنسی از خانه فرار کرده‌اند و ۴.۸٪ گزارش کرده‌اند که به دلیل بودن در خیابان مورد آزار جنسی قرار گرفته‌اند

بسیاری از کودکان خیابانی در محلاتی زندگی می‌کنند که دارای مشکلات اجتماعی مانند اعتیاد و تن‌فروشی هستند و این تعداد از کودکان به مشاغل غیرمعارف مثل تن‌فروشی، خرید و فروش مواد و جیب‌بری می‌پردازند و تعداد اندکی از آنها (۰.۹٪) در کنار کار خیابانی به این کارهای غیرمعارف مشغول هستند که در این شرایط احتمال درگیری آنها را با رفتارهای پرخطر بیشتر میکند

بر اساس یافته‌های کمی ۱۷.۳٪ کودکان خیابانی حداقل یک بار در عمر مصرف الکل داشته‌اند و در حدود ۷٪ کودکان خیابانی هر روز الکل مصرف می‌کنند و ۶.۹٪ مصرف حداقل یک بار مواد مخدر را تجربه کرده‌اند. سن شروع مصرف مواد در کودکان خیابانی پایین است و قبل از ۱۴ سالگی شروع میکنند. بسیاری از کارشناسان علت اصلی مصرف مواد را مشکلات خانواده و تلاش کودک برای کاهش فشار روانی میدانند.

بسیاری از کودکان مصرف‌کننده دارای خانواده معتاد (عمدتاً پدر معتاد) هستند. ۴۳.۸٪ کودکان داشتن پدر معتاد و ۳۶.۹٪ دوستان نزدیک معتاد را گزارش کرده‌اند. همچنین طبق نتایج این پژوهش، ارتباط معناداری میان ترک خانه و استفاده از مواد مخدر در این کودکان وجود دارد.

لذا شاید بتوان عدم وجود آموزش مناسب را از مهمترین دلایل اعتیاد این کودکان دانست. بسیاری از این کودکان به دلیل معاشرت با افراد معتاد به عنوان دوست یا خانواده، در سال‌های اولیه زندگی با مواد مخدر آشنا می‌شوند و عمدتاً از روی کنجکاوی آن را امتحان می‌کنند؛ غافل از دامی که در آن افتاده‌اند.

کودکان خیابانی به دلیل شرایط و روش زندگی خانواده، از سنین پایین با روابط جنسی آشنا شده و آن را تجربه می‌کنند. سن شروع رابطه جنسی در کودکان خیابانی پایین است. میانگین سن شروع روابط جنسی در دختران ۱۲.۵ سال و در پسران ۱۳.۷ سال است.

کودکان در حال تحصیل به شکل معناداری کمتر از کودکان خارج از تحصیل مورد آزار جنسی قرار گرفته‌و تجربه رابطه جنسی در کودکانی که سابقه ترک خانه را داشته‌اند و کودکانی که در خیابان می‌خوابند، به صورت معناداری بیشتر از سایر کودکان خیابانی است.

لذا به نظر می‌رسد وجود محل امن اسکان برای کودکان خیابانی و آگاه‌سازی آنان، می‌تواند تأثیر به‌سزایی بر کاهش درگیری آنها با روابط جنسی و پیشگیری از مشکلات ناشی از آن داشته باشد.

شیوع ایدز در کودکان خیابانی، ۵.۴ برابر سایر کودکان است

بنا به خبرگزاری هرانا، مدیرکل دفتر امور آسیب‌دیدگان اجتماعی سازمان بهزیستی گفت که متأسفانه بسیاری از کودکان کار مورد سوء استفاده‌های جنسی قرار می‌گیرند و بر اساس آخرین آمار وزارت بهداشت، شیوع ایدز در کودکان کار خیابانی، ۵.۴ برابر سایر کودکان است.

ولی‌الله نصر به نقل از ایسنا ارگان خبری دولت، در حاشیه مراسم افتتاح مرکز نگهداری کودکان پرتو مهر یزدان زنجان و در جمع خبرنگاران، اظهار کرد: "متأسفانه ما در سطح کشور مطالعات علمی و پژوهشی که منتج به استخراج دلایل شکل‌گیری آسیب‌های اجتماعی شود به صورت متقن نداریم و مجبوریم فقط به پایان‌نامه‌های دانشگاهی استناد کنیم. با این وجود، خروجی مجموع مراجعات به اورژانس‌های اجتماعی، خط مشاوره ۱۴۸۰ و خطوط ۱۲۳ نشان می‌دهد که اعتیاد، مادر بسیاری از آسیب‌های اجتماعی به شمار می‌رود."

وی با تأکید بر این‌که آسیب‌های اجتماعی در هم‌تنیده هستند و نمی‌توان از روابط بین آن‌ها چشم‌پوشی کرد، ادامه داد: "مطالعات نشان می‌دهد که اعتیاد، فقر اقتصادی خانواده و مهاجرت، عوامل اصلی شکل‌گیری پدیده کودکان کار است؛ در واقع مهاجرت به کلان‌شهرها، ساخت و ساز در سکونت‌گاه‌های غیررسمی و دست‌نیافتن به آمال و آرزوها عواملی است که نقش بسزایی در بکار گماشته شدن کودکان کم سن و سال دارد."

مدیر کل دفتر پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی گفت با تأکید بر این‌که سازمان بهزیستی خود را مسئول کودکان بدسرپرست می‌داند، گفت: "خرید و فروش کودکان جرم است ولی سازمان بهزیستی به طور مستقیم تعریف خاصی برای مقابله با آن ندارد. با این وجود اسفند سال گذشته مکاتباتی با وزارت بهداشت انجام گرفت و مقرر شد. مادران معتاد نوزادان خود را می‌فروشند؛"

مدیر کل دفتر پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی با اشاره به اینکه یک دستگاه به تنهایی نمی‌تواند متولی ساماندهی امور کودکان کار باشد، تصریح کرد: در مصوبه هئیت وزیران ۱۱ دستگاه مسئولیت همراهی بهزیستی در ساماندهی این کودکان را بر عهده دارد که تنجام نمی‌دهند.

او همچنین با اشاره به اینکه دستگاه‌های مختلف از جمله آموزش و پرورش، کمیته امداد خمینی، صدا و سیما، سازمان زندان‌ها و ... باید در زمینه ساماندهی کودکان کار بهزیستی را یاری کنند، اضافه کرد: باید وجود آیین‌نامه‌ها هنوز همکاری مطلوبی بین دستگاه‌ها وجود ندارد.

جمعیت ارک - پاریس 2 اگوست 2016

ژاله تیریزی